

Υπόθεση T-38/02

Groupes Danone κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

«Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Πρόστιμα — Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων — Ανακοίνωση περί συνεργασίας»

Απόφαση του Πρωτοδικείου (πέμπτο τμήμα) της 25ης Οκτωβρίου 2005 . . . II - 4426

Περίληψη της αποφάσεως

- 1. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Πρόσβαση σε φάκελο — Αντικείμενο — Σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας — Περιεχόμενο — Επιβαρυντικά στοιχεία — Αποκλείονται τα μη κοινοποιηθέντα αποδεικτικά στοιχεία
(Άρθρο 81 § 1 ΕΚ)*
- 2. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Πρόσβαση σε φάκελο — Έγγραφα που δεν περιλαμβάνονται στον φάκελο έρευνας — Έγγραφα που μπορούν να χρησιμεύσουν για την άμυνα των διαδίκων — Υποχρέωση των διαδίκων να ζητήσουν την ανακοίνωσή τους*

3. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας — Ανακοίνωση αιτιάσεων — Αναγκαίο περιεχόμενο
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου)
4. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Δικαιώματα άμυνας — Δικαστικός έλεγχος — Πλήρης δικαιοδοσία του κοινοτικού δικαστή
(Άρθρο 229 ΕΚ· κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 17)
5. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Βαρύτητα των παραβάσεων — Επιβαρυντικές περιστάσεις — Υποχρέωση της Επιτροπής να ακολουθήσει την προηγούμενη πρακτική της ως προς τη λήψη αποφάσεων — Δεν υφίσταται
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2)
6. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας — Πρόσβαση σε φάκελο — Περιεχόμενο — Επιβαρυντικά στοιχεία που διαβιβάζονται προφορικά από τρίτο — Υποχρέωση να καταστούν προσβάσιμα για την οικεία επιχείρηση, εν ανάγκη με τη σύνταξη εγγράφου
7. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Πρόσφορος χαρακτήρας — Δικαστικός έλεγχος — Στοιχεία που μπορεί να λάβει υπόψη ο κοινοτικός δικαστής — Πληροφοριακά στοιχεία που δεν περιλαμβάνονται στην απόφαση περί επιβολής προστίμου και δεν απαιτούνται για την αιτιολογία της — Περιλαμβάνονται
(Άρθρα 229 ΕΚ, 230 ΕΚ και 253 ΕΚ· κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 17)
8. Πράξεις των οργάνων — Αιτιολογία — Υποχρέωση — Περιεχόμενο — Απόφαση περί επιβολής προστίμων — Έκθεση των στοιχείων εκτιμής βάσει των οποίων μπόρεσε η Επιτροπή να αξιολογήσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως — Επαρκής έκθεση
(Άρθρο 253 ΕΚ· κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2, εδ. 2· ανακοινώσεις της Επιτροπής 96/С 207/04 και 98/С 9/03)
9. Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Οριοθέτηση της αγοράς — Αντικείμενο — Καθορισμός του επηρεασμού του ενδοκοινοτικού εμπορίου
(Άρθρο 81 § 1 ΕΚ)

10. Ανταγωνισμός — Κοινοτικοί κανόνες — Παραβάσεις — Πρόστιμα — Καθορισμός — Κριτήρια — Αύξηση του γενικού ύψους των προστίμων — Επιτρέπεται — Προϋποθέσεις (Κανονισμός 17 του Συμβουλίου)
11. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Μέθοδος υπολογισμού βάσει των κατευθυντήριων γραμμών της Επιτροπής — Υποχρέωση συμμορφώσεως της Επιτροπής — Συνέπειες — Υποχρέωση αιτιολογήσεως κάθε παρεκκλίσεως (Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2· ανακοίνωση της Επιτροπής 98/C 9/03)
12. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Παραβάσεις χαρακτηριζόμενες πολύ σοβαρές λόγω και μόνον της φύσεώς τους — Ανάγκη καθορισμού του αντίκτυπού τους και της γεωγραφικής του εκτάσεως — Δεν συντρέχει (Κανονισμός 17, άρθρο 15 § 2· ανακοίνωση της Επιτροπής 98/C 9/03)
13. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Βαρύτητα των παραβάσεων — Συνυπολογισμός του συνολικού κύκλου εργασιών της οικείας επιχειρήσεως και του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε με τις πωλήσεις των εμπορευμάτων που αποτελούν αντικείμενο της παραβάσεως — Όρια (Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2)
14. Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Συμμετοχή σε συναντήσεις επιχειρήσεων με αντικείμενο αντίθετο προς τον ανταγωνισμό — Περίσταση που παρέχει τη δυνατότητα, ελλείψει διαφοροποιήσεως σε σχέση με τις ληφθείσες αποφάσεις, να συναχθεί η συμμετοχή στην ακολουθήσασα σύμπραξη — Υποτιθέμενη συμμετοχή υπό πίεση — Περίσταση που δεν συνιστά δικαιολογία για επιχείρηση που δεν χρησιμοποίησε τη δυνατότητα καταγγελίας στις αρμόδιες αρχές (Άρθρο 81 § 1 ΕΚ· κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 3)
15. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Βαρύτητα των παραβάσεων συνδεόμενη με την επιδίωξη αποτρεπτικού αποτελέσματος (Κανονισμός 17, άρθρο 15 § 2)
16. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Απόφαση της Επιτροπής διαπιστώνουσα παράβαση που εκδόθηκε κατόπιν άλλης αποφάσεως της Επιτροπής για την ίδια επιχείρηση — Δεν συμπίπτουν οι παραβάσεις για τις οποίες εκδόθηκαν οι δύο αποφάσεις — Παραβίαση της αρχής «non bis in idem» — Δεν συντρέχει

17. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Βαρύτητα των παραβάσεων — Αξιολόγηση σε σχέση με την απόλυτη αξία των οικείων πωλήσεων — Επιτρέπεται
(Κανονισμός 17, άρθρο 15 § 2)
18. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Απόφαση της Επιτροπής διαπιστώνουσα παράβαση — Αποδεικτικά στοιχεία που πρέπει να συγκεντρωθούν — Αναγκαίος βαθμός αποδεικτικής ισχύος
(Άρθρο 81 § 1 ΕΚ)
19. Κοινοτικό δίκαιο — Αρχές — Θεμελιώδη δικαιώματα — Τεκμήριο αθωότητας — Διαδικασία στον τομέα του ανταγωνισμού — Εφαρμογή
20. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Βαρύτητα και διάρκεια της παραβάσεως — Παράβαση διαπραχθείσα από πλείονες επιχειρήσεις — Βαρύτητα που πρέπει να εκτιμηθεί μεμονωμένα
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2)
21. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Βαρύτητα της παραβάσεως — Επιβαρυντικές περιστάσεις — Απειλή αντιποίνων εκ μέρους μιας επιχειρήσεως εις βάρος άλλης
22. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Απόφαση της Επιτροπής διαπιστώνουσα παράβαση — Χρησιμοποίηση δηλώσεων άλλων επιχειρήσεων που μετείχαν στην παράβαση ως αποδεικτικών μέσων — Επιτρέπεται — Προϋποθέσεις
(Άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ)
23. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Υιοθέτηση από την Επιτροπή των κατευθυντήριων γραμμών — Μέθοδος υπολογισμού συνδεόμενη με την εγγενή βαρύτητα και με τη διάρκεια της παραβάσεως, τηρουμένου του ανώτατου ορίου σε σχέση προς τον κύκλο εργασιών κάθε επιχειρήσεως — Νομιμότητα
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2· ανακοίνωση της Επιτροπής 98/С 9/03)
24. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Βαρύτητα των παραβάσεων — Επιβαρυντικές περιστάσεις — Υποτροπή — Έννοια
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2· ανακοίνωση της Επιτροπής 98/С 9/03)

25. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Απουσία ορισμού προθεσμίας παραγραφής αποκλείουσα την παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15· ανακοίνωση της Επιτροπής 98/C 9/03)
26. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Βαρύτητα των παραβάσεων — Ελαφρυντικές περιστάσεις — Αναποτελεσματική εφαρμογή συμφωνίας — Εκτίμηση της ατομικής συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15)
27. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Βαρύτητα των παραβάσεων — Ελαφρυντικές περιστάσεις — Απουσία μέτρων ελέγχου της εφαρμογής της συμφωνίας — Αποκλείεται
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2)
28. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Βαρύτητα των παραβάσεων — Ελαφρυντικές περιστάσεις — Οικονομική κατάσταση της οικείας επιχειρήσεως — Αποκλείεται
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2)
29. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Μη επιβολή ή μείωση του προστίμου σε αντιστάθμισμα της συνεργασίας της κατηγορούμενης επιχειρήσεως — Απαιτείται συμπεριφορά που να διευκόλυνε τη διαπίστωση της παραβάσεως από την Επιτροπή — Πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με πράξεις που δεν μπορούν να οδηγήσουν στην επιβολή προστίμων δυνάμει του κανονισμού 17 — Δεν λαμβάνονται υπόψη
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρα 11 §§ 4 και 5, και 15· ανακοίνωση της Επιτροπής 96/C 207/04)
30. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Συμπεριφορά της επιχειρήσεως κατά τη διοικητική διαδικασία — Εκτίμηση του βαθμού συνεργασίας κάθε επιχειρήσεως που μετέχει στη σύμπραξη — Τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως — Μη συγκρίσιμοι βαθμοί συνεργασίας που δεν δικαιολογούν διαφορετική μεταχείριση
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2· ανακοίνωση της Επιτροπής 96/C 207/04)

31. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Μη επιβολή ή μείωση του προστίμου σε αντιστάθμισμα της συνεργασίας της κατηγορούμενης επιχείρησης — Μείωση λόγω μη αμφισβητήσεως των πραγματικών περιστατικών — Προϋποθέσεις (Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2· ανακοίνωση της Επιτροπής 96/C 207/04, σημείο D 2)

1. Στις υποθέσεις ανταγωνισμού, ο σκοπός της προσβάσεως στον φάκελο έγκειται ιδίως στο να παρέχεται στους αποδέκτες ανακοινώσεως των αιτιάσεων η δυνατότητα να λαμβάνουν γνώση των περιλαμβανομένων στον φάκελο της Επιτροπής αποδεικτικών στοιχείων, ώστε να μπορούν, βάσει των στοιχείων αυτών, να λαμβάνουν λυσιτελώς θέση επί των συμπερασμάτων στα οποία καταλήγει η Επιτροπή με την ανακοίνωση των αιτιάσεών της. Η πρόσβαση στον φάκελο περιλαμβάνεται έτσι μεταξύ των διαδικαστικών εγγυήσεων που αποσκοπούν στην προστασία των δικαιωμάτων άμυνας και στη διασφάλιση, ειδικότερα, της αποτελεσματικής ασκήσεως του δικαιώματος ακροάσεως.

Επομένως, η Επιτροπή έχει την υποχρέωση να παράσχει στις επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση στο σύνολο των επιβαρυντικών ή απαλλακτικών εγγράφων που συνέλεξε κατά τη διάρκεια της έρευνας, με εξαίρεση τα καλυπτόμενα από το επιχειρηματικό απόρρητο άλλων επιχειρήσεων, τα εσωτερικά έγγραφα του οργάνου και άλλες εμπιστευτικές πληροφορίες.

Οσάκις αποδεικνύεται ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, επί εγγράφων που δεν περιλαμβάνονται στον φάκελο έρευνας της υποθέσεως και τα οποία δεν κοινοποιήθηκαν στην προσφεύγουσα, πρέπει να αποκλειστεί η χρησιμοποίηση των εν λόγω εγγράφων ως αποδεικτικών μέσων.

(βλ. σκέψεις 33-35, 65)

2. Στο πλαίσιο διοικητικής διαδικασίας στον τομέα του ανταγωνισμού, όταν απαλλακτικά ενδεχομένως έγγραφα περιλαμβάνονται στον φάκελο έρευνας της Επιτροπής, η ενδεχόμενη διαπίστωση προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας είναι ανεξάρτητη από τον τρόπο κατά τον οποίο η ενδιαφερόμενη επιχείρηση συμπεριφέρθηκε κατά τη διοικητική διαδικασία και από το εάν η επιχείρηση αυτή ήταν υποχρεωμένη να ζητήσει από την Επιτροπή να της επιτρέψει την πρόσβαση στον φάκελο της ή να της διαβιβάσει συγκεκριμένα έγγραφα.

Αντιθέτως, όταν τα ενδεχομένως απαλλακτικά έγγραφα δεν περιλαμβάνονται στον φάκελο έρευνας της Επιτροπής, η

ενδιαφερόμενη επιχείρηση οφείλει να υποβάλει ρητώς, στο αρμόδιο θεσμικό όργανο, αίτηση περί προσβάσεως στα έγγραφα αυτά, καθόσον αν δεν ενεργήσει ούτως κατά τη διοικητική διαδικασία, δεν θα μπορεί να προβάλει το στοιχείο αυτό με την προσφυγή ακυρώσεως που θα ασκήσει ενδεχομένως κατά της οριστικής αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 36-37, 42, 79)

3. Αν η Επιτροπή αναφέρει ρητώς, με την ανακοίνωση των αιτιάσεων, ότι πρόκειται να εξετάσει αν πρέπει να επιβάλει πρόστιμα στις οικείες επιχειρήσεις και αναφέρει επίσης τα κύρια πραγματικά και νομικά στοιχεία που μπορούν να επισύρουν πρόστιμο, όπως είναι η σοβαρότητα και η διάρκεια της υποτιθέμενης παραβάσεως και το γεγονός ότι αυτή διεπράχθη εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, πληροί την υποχρέωσή της σεβασμού του δικαιώματος ακροάσεως των επιχειρήσεων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τους παρέχει τα αναγκαία στοιχεία για να αμυνθούν όχι μόνον έναντι της διαπιστώσεως της παραβάσεως, αλλά και έναντι της επιβολής προστίμου.

(βλ. σκέψη 50)

4. Όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων που επιβάλλονται λόγω παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, τα δικαιώματα άμυνας των οικείων επιχειρήσεων εξασφαλίζονται ενώπιον της Επιτροπής μέσω της δυνατότητάς τους να υποβάλουν παρατηρήσεις ως προς τη διάρκεια και τη σοβαρότητα της παραβάσεως καθώς και μέσω της δυνατότητας προβλέψεως του αντίθετου προς τον ανταγωνισμό χαρακτήρα της παραβάσεως. Περαιτέρω, οι επιχειρήσεις απολαύουν πρόσθετης εγγυήσεως, όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, καθόσον το Πρωτοδικείο αποφαινεται δυνάμει του άρθρου 17 του κανονισμού 17, κατά πλήρη δικαιοδοσία υπό την έννοια του άρθρου 229 ΕΚ, επί των προσφυγών που ασκούνται κατά των αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή επιβάλλει πρόστιμα και μπορεί, ως εκ τούτου, να άρει ή να μειώσει το επιβληθέν πρόστιμο. Στο πλαίσιο του ελέγχου που ασκεί κατά πλήρη δικαιοδοσία, στο Πρωτοδικείο εναπόκειται να εκτιμήσει αν το ποσό του επιβληθέντος προστίμου είναι ανάλογο προς τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως και να σταθμίσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως και τις περιστάσεις που επικαλείται η επιχείρηση.

(βλ. σκέψεις 51, 136)

5. Το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή θεώρησε, κατά την προηγούμενη πρακτική ως προς τη λήψη των αποφάσεών της, ότι ορισμένα στοιχεία δεν συνιστούσαν επιβαρυντική κατάσταση κατά την επιμέτρηση του προστίμου δεν σημαίνει

ότι υποχρεούται να εκφέρει την ίδια κρίση και σε μεταγενέστερη απόφασή της. Εξάλλου, η δυνατότητα που παρέχεται σε μια επιχείρηση, στο πλαίσιο άλλης υποθέσεως, να εκφέρει την άποψή της ως προς την πρόθεση να διαπιστωθεί έναντι αυτής υποτροπή, ουδόλως συνεπάγεται ότι η Επιτροπή υποχρεούται να ενεργήσει κατά τον ίδιο τρόπο σε όλες τις περιπτώσεις ούτε ότι, όταν δεν παρέχεται η δυνατότητα αυτή, παρεμποδίζεται η πλήρης άσκηση του δικαιώματός της ακροάσεως.

σχει στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση τη δυνατότητα να έχει πρόσβαση στο στοιχείο αυτό, ώστε να μπορεί να εκφέρει λυσιτελώς τη γνώμη της επί των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξε η Επιτροπή βάσει του στοιχείου αυτού. Ενδεχομένως, πρέπει να συντάξει προς τούτο ένα έγγραφο προοριζόμενο να περιληφθεί στον φάκελό της.

(βλ. σκέψεις 57, 153, 395)

(βλ. σκέψεις 66-67)

6. Δεν υφίσταται καμία γενική υποχρέωση της Επιτροπής να συντάσσει πρακτικά των συζητήσεων που πραγματοποίησε με άλλες επιχειρήσεις, στο πλαίσιο της εφαρμογής των περί ανταγωνισμού κανόνων της Συνθήκης, κατά τη διάρκεια συναντήσεων με αυτούς.

Το γεγονός ότι δεν υπάρχει τέτοια υποχρέωση δεν μπορεί να αναιρέσει τις υποχρεώσεις της Επιτροπής ως προς την πρόσβαση στον φάκελο της υποθέσεως. Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας λόγω της πρακτικής των προφορικών σχέσεων με τους τρίτους. Συναφώς, αν η Επιτροπή προτίθεται να χρησιμοποιήσει, στην απόφασή της, ένα επιβαρυντικό στοιχείο το οποίο της διαβιβάστηκε προφορικώς από άλλη μετέχουσα στην παράβαση επιχείρηση, πρέπει να παρά-

7. Επί προσφυγών στρεφόμενων κατ' αποφάσεων της Επιτροπής που επιβάλλουν σε επιχειρήσεις πρόστιμα λόγω παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού, το Πρωτοδικείο είναι διττώς αρμόδιο. Αφενός, είναι αρμόδιο να ελέγχει τη νομιμότητά τους, δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ. Συναφώς, οφείλει ιδίως να ελέγχει αν έχει τηρηθεί η επιβαλλόμενη από το άρθρο 235 ΕΚ υποχρέωση αιτιολογήσεως, η παράβαση της οποίας καθιστά την απόφαση ακυρώσιμη. Αφετέρου, το Πρωτοδικείο είναι αρμόδιο να εκτιμά, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδο-

σίας, την οποία του αναγνωρίζουν τα άρθρα 229 ΕΚ και 17 του κανονισμού 17, τον πρόσφορο χαρακτήρα των προστίμων. Η τελευταία αυτή εκτίμηση ενδέχεται να δικαιολογεί την προσκόμιση και συνεκτίμηση πρόσθετων πληροφοριακών στοιχείων, των οποίων η αυτούσια μνεία στην απόφαση δεν απαιτείται δυνάμει της προβλεπόμενης στο άρθρο 253 ΕΚ υποχρέωσης αιτιολόγησης.

(βλ. σκέψη 95)

συνθήκες αυτές, ο συνιστάμενος στην υποχρέωση αιτιολόγησης ουσιώδης τύπος τηρείται άπαξ η Επιτροπή εκθέτει, με την απόφασή της, τα στοιχεία εκτιμήσεως τα οποία χρησιμοποίησε, κατ'εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών της και, ενδεχομένως, της ανακοίνωσης περί συνεργασίας, για να αξιολογήσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως προκειμένου να υπολογίσει το ποσό του προστίμου.

(βλ. σκέψη 97)

8. Το περιεχόμενο της υποχρέωσης αιτιολόγησης σχετικά με τον υπολογισμό προστίμου επιβληθέντος λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, πρέπει να καθορίζεται βάσει των διατάξεων του άρθρου 15, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 17, σύμφωνα με το οποίο, «[κ]ατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη, εκτός από την σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της». Ο συνιστάμενος στην υποχρέωση αιτιολόγησης ουσιώδης τύπος τηρείται άπαξ η Επιτροπή εκθέτει, με την απόφασή της, τα στοιχεία εκτιμήσεως τα οποία χρησιμοποίησε για να αξιολογήσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως. Περαιτέρω, οι κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, καθώς και η ανακοίνωση περί συνεργασίας, περιέχουν ενδεικτικούς κανόνες για τα στοιχεία εκτιμήσεως που πρέπει να λαμβάνει υπόψη η Επιτροπή προκειμένου να υπολογίσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως. Υπό τις
9. Στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, σκοπός της υποχρέωσης καθορισμού της σχετικής αγοράς είναι να εξακριβώνεται κατά πόσον μια συμφωνία μπορεί να επηρεάσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο και αν έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση των όρων του ανταγωνισμού εντός της οικείας αγοράς. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή έχει υποχρέωση καθορισμού της σχετικής αγοράς σε απόφαση που εκδίδεται κατ'εφαρμογήν του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ μόνον όταν, ελλείψει τέτοιου καθορισμού, είναι αδύνατον να εξακριβωθεί αν η συγκεκριμένη συμφωνία, απόφαση ενόσσεως επιχειρήσεων ή εναρμονισμένη πρακτική μπορεί να επηρεάσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο και αν έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση των όρων του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς.

(βλ. σκέψη 99)

10. Η Επιτροπή διαθέτει, στο πλαίσιο του κανονισμού 17, περιθώριο εκτιμήσεως κατά την επιμέτρηση των προστίμων, προκειμένου να προσανατολίζει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων προς την τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού.

Το γεγονός ότι η Επιτροπή επέβαλε στο παρελθόν πρόστιμα ορισμένου ύψους για συγκεκριμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξήσει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που θέτει ο κανονισμός 17, εφόσον τούτο είναι αναγκαίο για να εξασφαλιστεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού. Η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού προϋποθέτει ότι η Επιτροπή μπορεί οποτεδήποτε να προσαρμόζει το επίπεδο των προστίμων στις ανάγκες της πολιτικής αυτής.

(βλ. σκέψεις 134-135, 154, 395, 407, 415)

11. Εφόσον η Επιτροπή υιοθέτησε τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, οι οποίες προορίζονται να διευκρινίσουν, τηρουμένης της Συνθήκης, τα κριτήρια που πρόκειται να εφαρμόσει στο πλαίσιο της ασκήσεως της εξουσίας της εκτιμήσεως, προκύπτει ένας αυτοπεριορισμός της εξουσίας αυτής, καθόσον η Επιτροπή οφείλει να τηρεί τους ενδεικτικούς κανόνες που η ίδια επέβαλε

στον εαυτό της. Επομένως, για να αποδείξει τη σοβαρότητα των παραβάσεων, η Επιτροπή οφείλει στο εξής να λαμβάνει υποχρεωτικές υπόψη, μεταξύ διαφόρων άλλων στοιχείων, αυτά που περιέχονται στις κατευθυντήριες γραμμές, εκτός αν διευκρινίσει ειδικά τους λόγους για τους οποίους είναι εύλογο, ενδεχομένως, να απομακρυνθεί από αυτά επί συγκεκριμένου σημείου.

(βλ. σκέψη 138)

12. Η Επιτροπή επισήμανε, με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, ότι θεωρούνται συνήθως ως πολύ σοβαρές παραβάσεις οι οριζόντιοι περιορισμοί, όπως «οι συνασπισμοί επιχειρήσεων με σκοπό τον έλεγχο των τιμών» ή ο επιμερισμός των αγορών βάσει ποσοστώσεων ή άλλου είδους πρακτικές οι οποίες πλήττουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Από την ενδεικτική αυτή περιγραφή προκύπτει ότι οι συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που αποβλέπουν ιδίως στον καθορισμό των τιμών και την κατανομή της πελατείας χαρακτηρίζονται, εκ της φύσεώς τους και μόνον, πολύ σοβαρές, χωρίς να απαιτείται να έχουν κάποιον ιδιαίτερο αντίκτυπο στην αγορά ή η επιρροή τους να έχει συγκεκριμένη γεωγραφική έκταση. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από το ότι ενώ, σύμφωνα με την

ενδεικτική περιγραφή των παραβάσεων που μπορούν να θεωρηθούν σοβαρές, πρόκειται για παραβάσεις του ίδιου είδους όπως αυτές που χαρακτηρίζονται ελαφρές, «οι οποίες όμως εφαρμόζονται με μεγαλύτερη αυστηρότητα, έχουν σημαντικότερες συνέπειες επί της αγοράς και είναι ικανές να [επηρεάσουν] εκτεταμένες ζώνες της κοινής αγοράς», αντιθέτως, σύμφωνα με την αντίστοιχη περιγραφή των πολύ σοβαρών παραβάσεων, δεν απαιτείται η επέλευση κάποιας ιδιαίτερης συνέπειας στην αγορά ή σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.

στον ένα ούτε στον άλλο από τους αριθμούς αυτούς δυσανάλογα μεγάλη σημασία σε σχέση προς τα λοιπά στοιχεία εκτιμήσεως, οπότε η επιμέτρηση καταλλήλου προστίμου δεν μπορεί να προκύψει από έναν απλό υπολογισμό στηριζόμενο στον ολικό κύκλο εργασιών.

(βλ. σκέψεις 158, 367)

(βλ. σκέψεις 150-151)

13. Μεταξύ των στοιχείων εκτιμήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως μπορούν, κατά περίπτωση, να περιλαμβάνονται ο όγκος και η αξία των εμπορευμάτων που αποτελούν το αντικείμενο της παραβάσεως, το μέγεθος και η οικονομική ισχύς της επιχειρήσεως και, συνεπώς, η επιρροή που μπορεί η τελευταία να ασκήσει επί της αγοράς. Είναι, αφενός, θεμιτό να λαμβάνεται υπόψη για την επιμέτρηση του προστίμου τόσο ο ολικός κύκλος εργασιών της επιχειρήσεως, ο οποίος αποτελεί μια έστω κατά προσέγγιση και ατελή ένδειξη του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της, όσο και το μερίδιο του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τα εμπορεύματα που αποτελούν το αντικείμενο της παραβάσεως και που, συνεπώς, μπορεί να αποτελεί ένδειξη της εκτάσεώς της. Αφετέρου, δεν πρέπει να δίδεται ούτε
14. Οσάκις αποδεικνύεται ότι μια επιχείρηση μετέσχε σε συσκέψεις μεταξύ επιχειρήσεων που έχουν χαρακτήρα στρεφόμενο προδήλως κατά του ανταγωνισμού, εναπόκειται στη συγκεκριμένη επιχείρηση να προβάλει στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι η συμμετοχή της στις εν λόγω συσκέψεις στερούνταν παντελώς πνεύματος στρεφόμενου κατά του ανταγωνισμού, καταδεικνύοντας ότι διευκρίνισε στους ανταγωνιστές της ότι μετέσχε σ' αυτές υπό διαφορετική από τη δική τους οπτική γωνία. Ελλείψει αποδείξεως διαχωρισμού, ακόμη και από την παθητική συμμετοχή επιχειρήσεως στις εν λόγω συναντήσεις μπορεί να συναχθεί η συμμετοχή της στην απορρέουσα σύμπραξη. Επιπλέον, το γεγονός ότι η επιχείρηση αυτή δεν συμμορφώνεται με τα αποτελέσματα των συναντήσεων αυτών δεν μπορεί να τη στερήσει από την πλήρη ευθύνη που φέρει λόγω της συμμετοχής της στη σύμπραξη. Τέλος, μια επιχείρηση που μετέσχε σε τέτοιου είδους συναντήσεις δεν μπορεί να επικαλεστεί το γεγονός ότι εξαναγκάστηκε προς τούτο από άλλες συμμετέχουσες επιχειρήσεις που διαθέτουν

μεγαλύτερη οικονομική ισχύ. Συγκεκριμένα, μπορούσε να καταγγείλει τις πιέσεις που δέχθηκε στις αρμόδιες αρχές και να υποβάλει καταγγελία στην Επιτροπή κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 του κανονισμού 17 αντί να μετάσχει στις εν λόγω δραστηριότητες.

(βλ. σκέψεις 164, 245, 423)

15. Η επιδίωξη αποτρεπτικού αποτελέσματος των προστίμων που επιβάλλονται λόγω παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού εντάσσεται αναπόσπαστα στην προσαρμογή των προστίμων σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, στο μέτρο που αποβλέπει στο να αποτρέψει τη χρήση μεθόδου υπολογισμού που θα οδηγούσε στην επιβολή προστίμων, τα ποσά των οποίων δεν θα ανέρχονταν, για ορισμένες επιχειρήσεις, στο επίπεδο που απαιτείται ώστε να διασφαλίζεται το επαρκώς αποτρεπτικό αποτέλεσμά τους.

(βλ. σκέψη 170)

16. Η αρχή non bis in idem, η οποία καθιερώνεται και με το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου αριθ. 7 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως περί της Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, την τήρηση της οποίας εξασφαλίζει ο κοινοτικός δικαστής.

Στον τομέα του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, η αρχή αυτή απαγορεύει να καταδικαστεί ή να διωχθεί εκ νέου επιχείρηση για συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό για την οποία της είχε ήδη επιβληθεί κύρωση ή για την οποία είχε κριθεί ως μη έχουσα ευθύνη με προγενέστερη απόφαση της Επιτροπής η οποία δεν είναι πλέον δεκτική προσφυγής. Η εφαρμογή της αρχής αυτής εξαρτάται από την τριπλή προϋπόθεση της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών, της ταυτότητας του παραβάτη και της ταυτότητας του προστατευμένου εννόμου συμφέροντος.

(βλ. σκέψεις 184-185)

17. Η σοβαρότητα παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού δεν μπορεί να εξαρτάται αποκλειστικά ούτε από τη γεωγραφική έκταση που καλύπτει ούτε από το ποσοστό των πωλήσεων που αποτελούν αντικείμενο της παραβάσεως επί των πωλήσεων που πραγματοποιούνται στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένώσεως. Συγκεκριμένα, ανεξάρτητα από τα προαναφερθέντα κριτήρια, η απόλυτη αξία των σχετικών πωλήσεων αποτελεί επίσης πρόσφορο δείκτη της σοβαρότητας της παραβάσεως, καθότι αντικατοπτρίζει επακριβώς την οικονομική σημασία των συναλλαγών που η παράβαση επιδιώκει, ακριβώς, να εξαιρέσει από το πεδίο του ελεύθερου ανταγωνισμού.

(βλ. σκέψη 191)

18. Όσον αφορά την απόδειξη παραβάσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, η Επιτροπή οφείλει να αποδείξει τις παραβάσεις που διαπιστώνει και να εξασφαλίσει τα αποδεικτικά στοιχεία που είναι ικανά να αποδείξουν, επαρκώς κατά νόμον, την ύπαρξη περιστατικών που να στοιχειοθετούν παράβαση. Τυχόν αμφιβολία του δικαστή είναι υπέρ της επιχειρήσεως στην οποία απευθύνεται η απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση. Συνεπώς, ο δικαστής δεν μπορεί να συμπεράνει ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον την ύπαρξη της επίδικης παραβάσεως, εφόσον διατηρεί ακόμη αμφιβολίες ως προς το ζήτημα αυτό, ιδίως στο πλαίσιο προσφυγής με την οποία επιδιώκεται η ακύρωση αποφάσεως περί επιβολής προστίμου.
19. Η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας, όπως αυτή απορρέει ιδίως από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, εντάσσεται στα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία προστατεύονται στην κοινοτική έννομη τάξη, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου που επιβεβαιώθηκε άλλωστε τόσο με το προοίμιο της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξεως όσο και με το άρθρο 6, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και με το άρθρο 47 του Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Λαμβανομένων υπόψη της φύσεως των επιδικών παραβάσεων καθώς και της φύσεως και του βαθμού αυστηρότητας των κυρώσεων τις οποίες επισύρουν, η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας εφαρμόζεται και επί των διαδικασιών των σχετικών με παραβάσεις των ισχυόντων για τις επιχειρήσεις κανόνων ανταγωνισμού που μπορούν να οδηγήσουν στην επιβολή προστίμων ή χρηματικών ποινών.

Συνεπώς, είναι απαραίτητο να προσκομίζει η Επιτροπή ακριβή και συγκλίνοντα αποδεικτικά στοιχεία για να στηρίξει την αταλάντευτη πεποίθηση ότι η παράβαση αυτή όντως διαπράχθηκε.

(βλ. σκέψη 216)

Πρέπει, ωστόσο, να υπογραμμισθεί ότι κάθε απόδειξη που προσκομίζει η Επιτροπή δεν χρειάζεται να ανταποκρίνεται αναγκαστικά στα κριτήρια αυτά σε σχέση προς κάθε στοιχείο της παραβάσεως. Αρκεί η δέσμη των ενδείξεων που επικαλείται το εν λόγω όργανο, συνολικώς εκτιμώμενη, να ανταποκρίνεται στην απαίτηση αυτή.

(βλ. σκέψεις 215, 217-218)

20. Άπαξ μια παράβαση έχει διαπραχθεί από πλείονες επιχειρήσεις, για τον υπολογισμό του ποσού των προστίμων πρέπει να εξετάζεται η αντίστοιχη βαρύτητα της συμμετοχής καθεμίας από αυτές, πράγμα που προϋποθέτει, ειδικώς, ότι προσδιορίζεται ο αντίστοιχος ρόλος τους στην παράβαση καθ' όσον χρόνο συμμετείχαν σ' αυτήν.

Το συμπέρασμα αυτό συνιστά τη λογική συνέπεια της αρχής της εξατομικεύσεως των ποινών και κυρώσεων δύναμει της οποίας σε μια επιχείρηση μπορούν να επιβληθούν κυρώσεις μόνο για τα γεγονότα που της προσάπτονται ατομικώς, αρχή η οποία είναι εφαρμοστέα σε κάθε διοικητική διαδικασία που μπορεί να καταλήξει στην επιβολή κυρώσεως δύναμει των κοινοτικών κανόνων περί ανταγωνισμού.

(βλ. σκέψεις 277-278)

21. Το γεγονός ότι επιχείρηση μετέχουσα σε σύμπραξη αναγκάζει άλλο μέρος της εν λόγω συμπράξεως να επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής της συμπράξεως αυτής, απειλώντας το με αντίποινα σε περίπτωση αρνήσεως, μπορεί να θεωρηθεί ως επιβαρυντική κατάσταση. Συγκεκριμένα, μια τέτοια συμπεριφορά έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την επιδείνωση των ζημιών που προκαλεί η σύμπραξη και η επιχείρηση που ακολούθησε αυτού του είδους τη συμπεριφορά πρέπει, λόγω αυτού, να θεωρηθεί ότι φέρει ιδιαίτερη ευθύνη.

(βλ. σκέψη 281)

22. Καμία διάταξη ή γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου δεν απαγορεύει στην Επιτροπή να επικαλείται εναντίον μιας επιχειρήσεως δηλώσεις άλλων κατηγορουμένων επιχειρήσεων. Αν δεν ίσχυε αυτό, το βάρος της αποδείξεως των συμπεριφορών που αντιβαίνουν στα

άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, το οποίο βαρύνει την Επιτροπή, θα ήταν δυσβάστακτο και ασυμβίβαστο προς την αποστολή της επιβλέψεως της καλής εφαρμογής των διατάξεων αυτών, η οποία της έχει ανατεθεί από τη Συνθήκη. Πάντως, η δήλωση επιχειρήσεως που κατηγορείται ότι μετέσχε σε σύμπραξη, της οποίας η ακρίβεια αμφισβητείται από διάφορες άλλες κατηγορούμενες επιχειρήσεις, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συνιστώσα επαρκή απόδειξη της γεγονότων αυτών, αν δεν τεκμηριώνεται από άλλα αποδεικτικά στοιχεία. Όταν στη σύμπραξη εμπλέκονται δύο μόνο μέρη, η αμφισβήτηση του περιεχομένου της δηλώσεως του ενός από το άλλο αρκεί για να ζητηθεί η τεκμηρίωσή της και με άλλα αποδεικτικά στοιχεία. Αυτό ισχύει, περαιτέρω, στην περίπτωση δηλώσεως αποβλέπουσας στην άμβλυνση της ευθύνης της επιχειρήσεως εξ ονόματος της οποίας διατυπώνεται και στην προβολή της ευθύνης άλλης επιχειρήσεως.

Επιπλέον, όσον αφορά έγγραφο που αποδεικνύει τη διατύπωση απειλής εκ μέρους μιας επιχειρήσεως προς την άλλη και του οποίου ο αποδεικτικός χαρακτήρας αμφισβητείται από την πρώτη επιχείρηση, για την εκτίμηση της αποδεικτικής αξίας ενός εγγράφου, πρέπει πρωτίστως να ελέγχεται η ακρίβεια της περιεχόμενης σ' αυτό πληροφορίας. Πρέπει επομένως να λαμβά-

νονται υπόψη, μεταξύ άλλων, η προέλευση του εγγράφου, οι περιστάσεις υπό τις οποίες καταρτίστηκε και ο αποδέκτης του και να τίθεται το ερώτημα αν το έγγραφο είναι, ενόψει του περιεχομένου του, λογικό και αξιόπιστο.

(βλ. σκέψεις 285-286)

23. Σύμφωνα με τη μέθοδο που περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, ο υπολογισμός του ύψους των προστίμων εξακολουθεί να γίνεται βάσει των δύο κριτηρίων που μνημονεύονται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ήτοι της σοβαρότητας της παραβάσεως και της διάρκειάς της, τηρουμένου συγχρόνως του ανωτάτου ορίου σε σχέση προς τον κύκλο εργασιών κάθε επιχειρήσεως το οποίο προβλέπει η ίδια αυτή διάταξη.

Κατά συνέπεια, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι βαίνουν πέραν του νομικού πλαισίου των κυρώσεων που καθορίζει η διάταξη αυτή.

(βλ. σκέψεις 343-344)

24. Για να εκτιμήσει τη σοβαρότητα μιας παραβάσεως προκειμένου να καθορίσει το ποσό του προστίμου, η Επιτροπή δεν πρέπει να λαμβάνει υπόψη μόνον τις ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η παράβαση και να εξασφαλίζει το αποτρεπτικό αποτέλεσμα της ενέργειάς της, κυρίως για τα είδη παραβάσεων που θίγουν σε σημαντικό βαθμό την εκπλήρωση των σκοπών της Κοινότητας.

Συναφώς, η εξέταση της σοβαρότητας της διαπραχθείσας παραβάσεως πρέπει να λαμβάνει υπόψη ενδεχόμενη υποτροπή. Συγκεκριμένα, για την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος, η υποτροπή αποτελεί περίπτωση που δικαιολογεί σημαντική προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου. Συγκεκριμένα, συνιστά απόδειξη του ότι η προηγουμένως επιβληθείσα κύρωση δεν ήταν επαρκώς αποτρεπτική.

Περαιτέρω, η περίπτωση της υποτροπής, παρά το γεγονός ότι αφορά ίδιο χαρακτηριστικό του διαπράττοντος την παράβαση, ήτοι την προδιάθεσή του να διαπράττει τέτοιου είδους παραβάσεις, αποτελεί συγκεκριμένα, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, πολύ σημαντικό δείκτη της σοβαρότητας της επίδικης συμπεριφοράς και, κατ' επέκταση, της ανάγκης αυξήσεως του επιπέδου της κυρώσεως για την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος.

Η έννοια της υποτροπής, όπως γίνεται δεκτή σε ορισμένες έννομες τάξεις, προϋποθέτει ότι ένα άτομο διέπραξε νέες παραβάσεις αφότου του επιβλήθηκαν κυρώσεις για παρόμοιες παραβάσεις.

Εντούτοις, η έννοια της υποτροπής, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου από αυτή σκοπού, δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκη τη διαπίστωση προηγούμενης χρηματικής κυρώσεως, αλλά μόνον προηγούμενης παραβάσεως. Συγκεκριμένα, σκοπός του συνυπολογισμού της υποτροπής, για συγκεκριμένη παράβαση, είναι η αυστηρότερη κύρωση της επιχειρήσεως που κρίθηκε ένοχη για τα πραγματικά περιστατικά της παραβάσεως, εφόσον αποδεικνύεται ότι η προηγούμενη διαπίστωση παραβάσεως της δεν ήταν αρκετή για να προλάβει την επανάληψη της συνιστώσας παράβαση συμπεριφοράς. Συναφώς, το καθοριστικό στοιχείο της υποτροπής δεν είναι η προηγούμενη επιβολή κυρώσεως, αλλά η προηγούμενη διαπίστωση παραβάσεως του διαπράττοντος την παράβαση.

(βλ. σκέψεις 347-349, 362-363)

25. Η προθεσμία παραγραφής δεν εξασφαλίζει την προστασία της ασφάλειας δικαίου και η παράβασή της δεν συνιστά παραβίαση της αρχής αυτής, παρά μόνον εφόσον η προθεσμία αυτή έχει καθοριστεί εκ των προτέρων, πράγμα που δεν προβλέπουν, για τη διαπίστωση υποτροπής επιχειρήσεως, ούτε το άρθρο 15 του κανονισμού 17, που συνιστά το

νομικό πλαίσιο των κυρώσεων που μπορεί να επιβάλει η Επιτροπή για παράβαση των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, ούτε οι κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

(βλ. σκέψεις 352-353)

26. Οι ελαφρυντικές περιστάσεις που προβλέπει το σημείο 3 των κατευθυντηρίων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ στηρίζονται στη συμπεριφορά που χαρακτηρίζει κάθε επιχείρηση.

Επομένως, για την αξιολόγηση των ελαφρυντικών περιστάσεων, μεταξύ των οποίων και η σχετική με τη μη εφαρμογή των συμφωνιών, δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συνέπειες που απορρέουν από το σύνολο της παραβάσεως, οι οποίες πρέπει να συνυπολογίζονται κατά την εκτίμηση της συγκεκριμένης επιδράσεως μιας παραβάσεως στην αγορά για την εκτίμηση

της βαρύτητάς της (σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο, των κατευθυντήριων γραμμών), αλλά η μεμονωμένη συμπεριφορά κάθε επιχειρήσεως, προκειμένου να εξεταστεί η σχετική βαρύτητα της συμμετοχής της στην παράβαση.

(βλ. σκέψεις 383-384)

27. Η απουσία κατασταλτικών μηχανισμών της εφαρμογής μιας συμπράξεως δεν μπορεί να θεωρηθεί αφ' εαυτής ως ελαφρυντική περίπτωση.

(βλ. σκέψη 393)

28. Η Επιτροπή δεν μπορεί να υποβληθεί στην υποχρέωση να λαμβάνει υπόψη, κατά την επιμέτρηση του προστίμου, τις οικονομικές δυσχέρειες μιας επιχειρήσεως, καθότι τούτο θα οδηγούσε στην παροχή αδικαιολόγητου από απόψεως ανταγωνισμού πλεονεκτήματος στις επιχειρήσεις που έχουν προσαρμοστεί λιγότερο στις συνθήκες της αγοράς.

(βλ. σκέψη 413)

29. Μείωση του επιβληθέντος προστίμου λόγω συνεργασίας κατά τη διοικητική διαδικασία δικαιολογείται μόνον εφόσον η συμπεριφορά της οικείας επιχειρήσεως παρέσχε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να διαπιστώσει ευκολότερα την παράβαση και, ενδεχομένως, να θέσει τέρμα σ' αυτή.

Συναφώς, η συνεργασία μιας επιχειρήσεως στην έρευνα δεν παρέχει δικαίωμα σε μείωση του προστίμου, εφόσον η συνεργασία αυτή δεν υπερβεί τα όρια των υποχρεώσεων που η εν λόγω επιχείρηση υπέχει από το άρθρο 11, παράγραφοι 4 και 5, του κανονισμού 17. Αντιθέτως, στην περίπτωση που μια επιχείρηση παρέχει, απαντώντας σε αίτηση παροχής πληροφοριών δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17, πληροφοριακά στοιχεία που βαίνουν κατά πολύ πέραν όσων την προσκόμιση μπορεί να αξιώσει η Επιτροπή δυνάμει του εν λόγω άρθρου, η εν λόγω επιχείρηση μπορεί να τύχει μειώσεως του προστίμου.

Ομοίως, δεν συνιστά συνεργασία εμπότρουσα στο πεδίο εφαρμογής της ανακοινώσεως περί συνεργασίας ούτε, κατά μείζονα λόγο, του σημείου Δ της ανακοινώσεως αυτής, το γεγονός ότι μια επιχείρηση θέτει στη διάθεση της Επιτροπής, στο πλαίσιο της έρευνάς της σχετικά με τη σύμπραξη, πληροφορίες σχετικά με πράξεις για τις οποίες, εν

πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να της επιβληθεί πρόστιμο βάσει του κανονισμού 17.

(βλ. σκέψεις 449, 451-452, 471)

30. Η Επιτροπή δεν μπορεί, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της συνεργασίας που έχουν παράσχει οι επιχειρήσεις κατά τη διοικητική διαδικασία που έχει κινηθεί για απαγορευμένη σύμπραξη, να αγνοήσει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου η οποία παραβιάζεται όταν παρόμοιες καταστάσεις αντιμετωπίζονται κατά τρόπο διαφορετικό ή διαφορετικές καταστάσεις αντιμετωπίζονται καθ' όμοιο τρόπο, εκτός αν μια τέτοια αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικώς.

Συναφώς, η εκτίμηση του βαθμού της συνεργασίας που παρέχουν οι επιχειρήσεις δεν μπορεί να εξαρτάται από καθαρά τυχαίους παράγοντες. Επομένως, η διαφορετική μεταχείριση των εν λόγω επιχειρήσεων πρέπει να θεωρηθεί ότι οφείλεται στους μη παρόμοιους βαθμούς συνεργασίας των επιχειρήσεων, ιδίως καθόσον οι πληροφορίες που παρασχέθηκαν ήταν διαφορετικές ή προσκομίστηκαν σε διαφορετικά στάδια της διοικητικής διαδικασίας ή υπό διαφορετικές περιστάσεις.

Επιπλέον, όταν μια επιχείρηση, στο πλαίσιο της συνεργασίας, απλώς επιβεβαιώνει, και μάλιστα κατά τρόπο λιγότερο ακριβή και συγκεκριμένο, ορισμένα πληροφοριακά στοιχεία που είχε ήδη παράσχει άλλη επιχείρηση δυνάμει της συνεργασίας, ο βαθμός συνεργασίας που παρέχει η επιχείρηση αυτή, μολονότι ενδέχεται να έχει κάποια χρησιμότητα για την Επιτροπή, δεν μπορεί να θεωρηθεί συγκρίσιμος με αυτόν της πρώτης επιχειρήσεως που προσκόμισε τα εν λόγω στοιχεία. Μια δήλωση που απλώς ενισχύει, σε ορισμένο βαθμό, δήλωση που ήδη κατείχε η Επιτροπή πράγματι δεν διευκολύνει σημαντικά και, κατ' επέκταση, επαρκώς το καθήκον της Επιτροπής, ώστε να δικαιολογεί μείωση του προστίμου δυνάμει της συνεργασίας.

(βλ. σκέψεις 453-455)

31. Για να χορηγηθεί σε επιχείρηση μείωση του προστίμου λόγω μη αμφισβητήσεως των πραγματικών περιστατικών, σύμφωνα με το σημείο Δ 2, δεύτερη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, στις σχετικές με σύμπραξη υποθέσεις, πρέπει αυτή να δηλώσει ρητώς στην Επιτροπή, αφού λάβει γνώση της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, ότι δεν προτίθεται να αμφισβητήσει τα πραγματικά περιστατικά.

Εντούτοις, δεν αρκεί να δηλώσει γενικώς μια επιχείρηση ότι δεν αμφισβητεί τα προβαλλόμενα πραγματικά περιστατικά, σύμφωνα με την ανακοίνωση περί συνεργασίας, αν, υπό τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, η δήλωση αυτή δεν εμφανίζει την παραμικρή χρησιμότητα για την Επιτροπή. Συγκεκριμένα, για να δικαιολογεί μείωση ενός προστίμου λόγω της συνεργασίας της

κατά τη διοικητική διαδικασία, η συμπεριφορά μιας επιχειρήσεως πρέπει να διευκολύνει το έργο της Επιτροπής που συνίσταται στη διαπίστωση και τη δίωξη των παραβάσεων των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού.

(βλ. σκέψεις 504-505)